

Konstan Frits Johansen

Karsten Friis Johansen

5. december 1930 – 29. juli 2010

Af Carl Henrik Koch

Professor, dr.phil. Karsten Friis Johansen døde d. 29. juli 2010 79 år gammel. De sidste par år havde været præget af sygdom og mange hospitalsindlæggelser. To lungeoperationer og efterfølgende åndedrætsbesvær med deraf affødte angstanfald havde gjort tilværelsen næsten ubærlig for ham, men han bar sin skæbne med resignation og stoisk ro. Når man spurgte, hvordan han havde det, trak han, som det var karakteristisk for ham, på den ene mundvig og sagde blot "Det er ikke helt godt".

I sådanne svære stunder som dem, Karsten oplevede igennem de sidste par år af sit liv, kommer et menneskes karakter mere klart frem end i andre livssituationer. Karsten kendte selvfølgelig sit værd som videnskabsmand og lærd, men han var et uhyre beskedent menneske, der hellere stillede krav til sig selv end til andre, og som ikke førte sig frem. Da jeg engang besøgte ham på et af de genoptræningscentre, han i perioder var indlagt på, fandt jeg ham i ivrig samtale med en anden distingveret ældre gentleman. Da vi blev på tomandshånd, spurgte jeg ham, hvad den andens metier havde været, siden de talte så godt med hinanden. Karsten svarede, at det vidste han ikke, for her var man, til hans store tilfredshed, den, man var, og ikke en eller anden stillingsbetegnelse. En anden gang, jeg besøgte ham, var han faldet dagen før. Han sad og så meget forpint ud og havde store smerter i nakken. Jeg sagde til ham, at han snarest måtte have fat på en læge. Hans svar var, at hans egen læge kom om nogle dage, og så kunne han tale med ham. Der skulle ikke gøres anstalter for hans skyld. Heldigvis fik institutionen taget sig sammen til at tilkalde en læge, og Karsten blev omgående indlagt på hospitalet. Det viste sig, at der var et brud på en af nakkehvirvlerne.

Karsten blev født d. 5. december 1930. Hans far var professor i klassisk arkæologi ved Københavns Universitet, dr.phil. Knud Friis Johansen, hans mor den første kvindelige magister i klassisk arkæologi Charlotte Brøndsted. Tre år tidligere var broderen Holger kommet til verden. De to brødre stod livet igennem hinanden nær. Hvor Holger af ydre nok lignede faderen mest, lignede Karsten sin mor. Gennem hende havde brødrene rødder tilbage i den danske guldalder. P.O. Brøndsted og C.C. Hall hørte til blandt anerne. Ved Holgers fødsel havde moderen sluttet sit virke som underinspektør på Nationalmuseet.

Det hjem, som Karsten voksede op i, var præget af klassiske dyder, og han erhvervede sig både intellektuelt og kulturelt en gammeldags køben-

havnsk dannelse, der i dag er en sjældenhed. Han fortalte mig engang, at han som barn havde fået at vide, at hvis man gav en anden noget af sit eget, skulle det være det bedste. Han har vel været omkring fem år, da en af tidens mange arbejdsløse ringede på døren og bad om lidt hjælp. Den lille dreng hentede da det bedste, han ejede, en stor trælasterbil, han netop havde fået til fødselsdag eller til jul, og gav den til manden. Det tjener hans mor til ære, at hun lod ham gøre det. De regler, som man levede efter, var ikke mundsvejr.

Efter de fem år i underskolen begyndte Karsten i første mellem på Metropolitanskolen. Her mødte han Johnny Christensen, og de blev venner for livet. De morede sig sammen med f.eks. at lære paverækken udenad, noget, som i dag vil ligge 13-14 år gamle skoledrenge fjernt. Senere, da de kom i gymnasiet, begge i klassisk linje, stødte Christian Thodberg til. Han og Karsten sad alle tre gymnasieår sammen bagest i lokalet, hvor de, husker både Christian og Johnny, havde adskilligt spas for.

De mange udmærkede og engagerede lærere i datidens gymnasieskole blev udfordret af de ivrige og begavede elever. Det var jo kun en ringe procentdel af en ungdomsgeneration, der kom i gymnasiet, så niveauet lå højt. Til en dansklærer afleverede Karsten engang en stil på 50 sider om Hegel. Det har trods alt ikke været helt almindeligt.

Blandt de kulturpersonligheder, der kom i Karstens barndomshjem, var religionshistorikeren Vilhelm Grønbech, et fyrtårn i dansk kulturliv i første halvdel af det 20. århundrede. Johnny Christensen fortæller, at han og Karsten engang i gymnasieårene besøgte Grønbech i æresboligen "Lundehaven" nær Helsingør og blev godt modtaget. Den gamle tog begge de unge, ja nærmest store drenge, alvorligt og svarede beredvilligt på deres spørgsmål. Hans filologisk-historiske tilgang til de emner, han studerede, bekræftede de unge mennesker i, at deres studiefag skulle være klassisk filologi – for Karstens vedkommende også historie – og sådan blev det. På studiet mødte de professorerne Carsten Høeg og Poul Johannes Jensen, begge betydelige filologer og inspirerende undervisere. Siden tilegnede Karsten sin disputats mindet om Carsten Høeg.

Grønbech blev emnet for Karstens første publikation, en kronik, han som attenårig fik optaget i dagbladet *Information*, og som stod at læse i avisen d. 3. maj 1949. Kronikken var et svar på en kronik af filosofiprofessoren ved Aarhus Universitet Svend Ranulf, som d. 13. april i *Politiken* havde angrebet Grønbech, der var død året før.

Ranulf havde i årene efter besættelsen kritiseret dele af den danske modstandsbevægelse for at være tilhængere af totalitære synspunkter. Det var især den politikerlede og anti-individualisme, som også var en del af modstandsbevægelsens ideologi, der var faldet ham for brystet. Ranulfs angreb vakte opmærksomhed og vrede. Nu var turen kommet til Grønbech, der var kendt som kritiker af den empiriske sociologi, som Ranulf var en

varm tilhænger af, og som han mente var et værn imod totalitære ideologier. Dertil kom, at den kritik, som Grønbech rettede imod den moderne individualisme for at opløse sociale og menneskelige sammenhænge og efterlade individet ensom og rådvild, syntes at stemme overens med den kritik, der fra fascistisk side blev rettet imod de liberale demokratier. I sit indlæg talte Ranulf om Grønbechs "totalitære lokketoner." Karsten svarede Ranulf ved bl.a. at pege på, at den løsning, som fascismen angav på tidens politiske og kulturelle problemer, nemlig en nationalistisk og totalitær stat, på det skarpeste blev afvist af Grønbech, ikke mindst fordi løsningen forskertede den enkeltes ansvar for sig selv og for næsten. I et svar nogle dage efter imødegik Ranulf kritikken og fastholdt sit synspunkt.

Karsten bevarede hele livet stor veneration for Grønbech og hans livsværk. Men hvad var det, han fandt hos ham, og hvordan kom det, han fandt, til at præge hans fremtidige virke som videnskabsmand?

Grønbech var om nogen karakteristisk ved sin åbenhed selv over for personer og livsopfattelser, som han ikke sympatiserede med. Han kunne, som Karsten skrev i sin kronik, "ikke pr. 'livsanskuelse' sympatisere med alle former for religion, men han skrev dog upartisk – og om man vil sympatisk – om dem." Den samme åbenhed kom til at karakterisere Karstens manddomsværk. Det var denne åbenhed hos Grønbech, der ofte beskrives som hans evne til at opleve en religion og en karakter indefra. Karsten forsøgte med held det samme, ganske som Grønbech uden at svække kravene til tekstmæssigt eller historisk belæg for beskrivelsen af de filosofiske forfatterpersonligheder, som han gennem et langt liv beskæftigede sig med. F.eks. har Karsten skrevet indforstået om Kierkegaard, uden på nogen måde personligt at kunne acceptere Kierkegaards projekt. Privat kunne han omtale *Begrebet Angest* som en "væmmelig bog", i hans mund en ganske voldsom afstandtagen.

Også Grønbechs filologisk-historiske tilgang genfindes hos Karsten, dog med et markant islæt af den begrebsanalyse, som han fandt i den analytiske tradition. Den præcise begrebsbestemmelse og de hårfine distinktioner var et af hans kendetegn som forsker. Men hvor mange af den analytiske filosofis begrebsanalyser resulterer i akademiske snurrepiberier, der kun har interesse for en snæver kreds, har de hos Karsten den funktion, at de åbner vejen til en indgående forståelse af antikkens filosoffer. Rubow skrev engang om Grønbech, at "dér, hvor den filologiske Dværgekløgt kun finder Ord, der fandt han Aand". Lidt det samme kan siges om Karstens forhold til den analytiske filosofi.

Lidt primitivt skelner mange filosoffer mellem angelsaxisk filosofi og kontinental filosofi. Måske skyldes det Grønbech, at Karsten hentede inspiration fra begge traditioner. Upartisk tog han hensyn til både Gilbert Ryles analytiske fortolkning af Platon og til Hans-Georg Gadammers hermeneutiske. Et yngre medlem af den filosofiske faggruppe kritiserede engang i

skarpe vendinger de analytiske filosoffer og fremhævede de kontinentale filosofers sammenfattende eller syntesesøgende tænkning. Karsten, som ikke kunne godkende denne grove kategorisering, spurgte uskyldigt: "Hvad skal vi da kalde de sidstnævnte?" og foreslog i samme åndedrag betegnelsen "syntetiske filosoffer", hvilket vakte end del muntherhed, dog ikke hos den skarpe kritiker.

I studietiden udarbejdede Karsten registre til Grønbechs store værk *Hellas, Kultur og Religion*. Registerne er på næsten 100 tryksider, så der har været tale om et omfattende arbejde, der blev trykt i 1953 i et supplementsbind til værket. Et par år efter udkom Karstens oversættelse af en række Epikur-fragmenter forsynet med indledning i det af Aage Marcus og Bjørn Ochsner redigerede værk *Livsanskuelse gennem Tiderne*. Aage Marcus, som jo også var en kyndig forlagsmand, havde, da aftalen var på plads, set på Karsten og spurgt "Skal vi sige 50 kroner?" Den unge mand opfattede spørgsmålet nærmest som en konstatering og takkede ærbødigt.

Et år efter, at Karsten i 1956 var blevet cand.mag. i klassisk filologi og historie, blev han ansat ved Det kongelige Bibliotek som bibliotekar. Her blev han, indtil han i 1968 forlod biblioteket for at blive amanuensis i klassisk filologi ved Københavns Universitet. I 1969 blev amanuensisstillingen ombyttet med et professorat i antik- og middelalderfilosofi ved samme universitets filosofiske institut. Bedømmelsesudvalget havde vaklet lidt mellem at ansætte Karsten og en jævnaldrende klassisk filolog, der var internationalt anerkendt ekspert i middelalderfilosofi. Afgørelsen var nok bestemt af, at den antikke filosofi traditionelt fylder langt mere i filosofiuddannelsen end middelalderfilosofien. I årene efter sin ansættelse foretog Karsten derfor grundige studier i middelalderens tankeverden, og han blev med årene især en meget kyndig kender af Augustins filosofiske værker. Men denne sidste af de store kirkefædre var jo også platoniker. Mærkeligt nok fængsledes han ikke på samme måde af renæssancens filosofi, selv om han ikke anså perioden for at være en nedgangsperiode, sådan som mange klassiske filologer, der kaster sig over middelalderens rige filosofiske og især sprogfilosofiske tænkning, er tilbøjelige til.

Årene på Det kongelige Bibliotek synes at have været gode. Han fik efter Mogens Blegvad ansvaret for udarbejdelsen af det systematiske katalog, et arbejde, der passede godt til hans analytiske og besindige temperament. På Det kongelige Bibliotek mødte han også sin senere hustru, Karen, der var ansat som biblioteksassistent. En fælles opgave med at få registreret bogsamlingen på Det Danske Akademi i Rom medførte et ophold i den evige stad og en forudsigelig forelskelse. De blev gift i 1960. Det var en stor sorg for Karsten, at han i 2007 mistede Karen. Endelig fik han, mens han var ansat på biblioteket, skrevet sin disputats, *Studier over Platons Parmenides*, et stort værk på næsten 500 tætrykte sider. Afhandlingen blev forsvaret i 1964. Undervejs havde Karsten fået tre måneders selvbetalt orlov til at fær-

diggøre afhandlingen, resten af arbejdet var foregået efter arbejdstids ophør. Nu var vilkårene for bibliotekarer dengang anderledes end i dag. Af de 42 ugentlige arbejdstimer kunne 12 bruges til egen forskning og ajourføring. Men alligevel var der tale om et mammutarbejde, som stort set havde været henlagt til fritiden. Karsten arbejdede langsomt og grundigt, og antallet af skrevne sider var ikke bestemt af ydre forhold, men udelukkende af emnets karakter, af angrebsvinklen og af mængden både af primære og sekundære tekster. I forbindelse med sit forfatterskab tog Karsten aldrig hensyn til hverken intenderede læsere, til aftalt sidetal eller til afleveringsdato. Arbejdet skulle gøres, og det skulle gøres godt uden slige smålige hensyn. Bogen skulle nok have været ude på det internationale marked, men den gjorde Karsten højt respekteret af skandinaviske Platon-kendere og ikke mindst af nordmanden Eigil A. Wyller, som nogle år før Karsten ligeledes havde disputeret over dialogen "Parmenides".

Skønt Karsten i sin videnskab var internationalt orienteret, fandt han både for sin egen og for andres vedkommende det stigende krav om international publicering irrelevant. Det var det skrevnes kvalitet og originalitet og ikke den sproglige iklædning, der var væsentlig. Selvfølgelig skulle det sproglige udtryk være præcist og teksten velskrevet, men om et arbejde var offentliggjort på et hovedsprog eller på dansk, var aldrig et forhold, han inddrog i sine bedømmelser. Selv kunne han skrive et udmærket engelsk, men lod altid sprogkyndige se på de engelske tekster, der kom fra hans pen. Hans forhold til kravet om international publicering kan synes og var vel også urealistisk, tiden taget i betragtning, og man kan sige, at Karsten, som ellers altid var en meget nærværende person, på dette punkt levede i fortiden. Også på et andet punkt var han urealistisk. Som underviser og senere forfatter af en stor lærebog i den antikke filosofis historie forudsatte han, at nutidens studerende ungdom mødte frem med den samme baggrund og det samme engagement, som han selv og hans jævnaldrende havde gjort. Det gjorde ham til underviser og vejleder for de få, der accepterede kravene; for dem var han en fremragende lærer, og de blev dybt påvirkede og inspirerede af mødet med Karsten.

Platon forblev en central figur i alt, hvad Karsten publicerede. Langt det meste af, hvad han skrev, det være sig på dansk eller engelsk, kredsede om Platon eller den platoniske tradition. Hans første møde med den græske filosof og dennes læremester Sokrates fandt senest sted i gymnasiet, og det blev til en livslang interesse, som grænsede til kærlighed. Noget af det første, han tog til sig fra Platon, var den sokratiske ironi. Senere, i disputatsen, blev ironien den nøgle, der åbnede for en forståelse af den platoniske tænkning. Karsten mente, at Platon altid udtrykte sig ironisk eller indirekte, og at der i dialogerne er et stadigt spil mellem form og indhold, et spil, der jo er ironiens kendetegn.

Ironi blev en udtryksform, som kom til at præge Karsten for resten af livet. Han havde megen humor, en underspillet humor, som altid var lavmælt og med et islæt af ironi. Da han engang optrådte som opponenter ved et disputatsforsvar, svarede præses på en indvending: "Men jeg troede, at osv." – hvortil Karsten stilfærdigt replicerede "Så er det godt, at der er trosfrihed i Danmark!". Morsomt, men også ironisk, og det har næppe var rart for den, det gik ud over. Man skulle høre godt efter, når Karsten talte. Jeg har aldrig hørt ham hæve stemmen, undtagen et par gange, hvor han følte, at en person var gået ham for nær. Så var der vrede i hans stemme, men ikke torden. Under studenteroprøret blev Karstens ironi af mere rebelske typer med et af tidens modeord lidt overfladisk beskrevet som udtryk for "repressiv tolerance". Denne beskrivelse var helt fejlagtig. Karsten var tolerant, men samtidig havde han sine meninger og sine meningers mod. Kun hvis begavelse og saglig argumentation kan kaldes repressive, og det var der jo nogle i tiden, der gjorde, giver beskrivelsen en slags mening.

Det var lidt af et vovestykke at kaste sig over Platons dialog "Parmenides". Den berømte Platon-forsker Wilamowitz-Moellendorf havde i sit store værk om Platon fra omkring 1920 i realiteten opgivet en tolkning af dialogen og havde beskrevet den som et dialektisk øvelsesstykke.

Emnet for dialogen er problemet om forholdet mellem enhed og mangfoldighed. For at forstå tilværelsens mangfoldighed må vi søge tilbage til en enhed, som mangfoldigheden udspringer af, og som forklarer den. Man kan kalde dette problem for det metafysiske problem *par excellence*, og det kan opfattes som det problem, der gav anledning til den vestlige filosofis opståen i det 6. århundrede før vor tidsregning hos Thales fra Milet, der er kendt for at have hævdet, at alt er vand. Før Platon havde Parmenides i digterisk form på fascinerende måde forsøgt en metafysisk karakteristik af enheden. Det var på denne baggrund, at Platon som ældre i sin søgen efter en enhedsteori tog problemet op i den dialog, der bærer forgængerens navn.

Jeg skal ikke her forsøge at resumere Karstens grundige, indsigtfulde og præcise analyse af dialogen, men nøjes med at anføre den forståelse af filosofien og forfatterpersonligheden Platon, som han nåede frem til. Dialogen viser, skrev Karsten, Platon "som en mystiker paa samme maade, som han fremtræder som mystiker i Symposion eller i Staten – d.v.s. som en filosof, for hvem den rationelle tanke begrundes gennem den intuitive oplevelse. Saadan fremtræder han ogsaa i sine øvrige alderdomsskrifter, selv om han der i højere grad end før bevarer det alvorligste paa den skønneste plads i sit indre" (s. 444f). Grønbech kunne have skrevet det samme. Og læserens oplevelse af, at man i Karstens disputats så at sige kan opleve Platon indefra og forstå hans diskussion af et centralt metafysisk problem ud fra en indsigt, som aldrig blev og aldrig kunne blive eksplicit formuleret, og som derfor måtte formidles indirekte, viser måske mere end noget andet,

hvor påvirket Karsten har været af Grønbech. Jeg sagde engang til Karsten, at han jo egentlig mente, at Platons indsigt var så dyb, at den ikke kan udtrykkes i ord, hvilket han gav mig ret i. Det fornemme hos Karsten var, at han brugte næsten 500 tættrykte sider med skarpsindige rationelle argumenter til at bevise sin pointe og dermed give en samlet og samlende tolkning af en af de vanskeligste af Platons dialoger. Som en akademisk skolet Platon-fortolker appellerede han ikke til egen indsigt, men fremlagde klart og præcist sine grunde. Man genfinder således ikke Grønbechs impressionistiske stil hos Karsten, men nok Grønbechs uskik med undertiden at benytte sig af engelske ord og vendinger, når det danske sprog selv for denne sprogets mester synes at være sluppet op.

Til disputatsen knytter sig en udgivelse i 1966 af en forelæsningsrække om Platon, som Karsten holdt på Folkeuniversitetet kort efter sit disputatsforsvar. Titlen er *Platons Filosofi. Udvikling og Enhed*. I 1989 kom en oversigt over Platons tankeverden beregnet til gymnasiebrug. Begge viser Karsten som en fremragende og klar formidler af vanskeligt stof. Jens Erik Skydsgaard sagde engang til mig, at egentlig var Karsten folkelig. Ret havde han. Karsten kunne være folkelig, hvis han altså ville være det.

Det institut, som Karsten blev ansat på, var et institut i splid med sig selv. Lærergruppen var spaltet i to, som stredes om alt, hvad der kunne strides om, ansættelser, studieordninger, forholdet til virkeligheden udenfor osv. Det var i modsætning til, hvad der var tilfældet på andre humanistiske og samfundsvidenskabelige institutter, ikke oprørske studenter, der udløste stridighederne. Lærergruppen kunne klare det alene. Selv betjentene i Købmagergadeannekset, hvor instituttet havde til huse på de øverste etager, havde bemærket stridighederne. En af dem foreslog, at trappen blev delt i to passager med et pigtrådshegn, så der ikke kunne opstå håndgribeligheder. Så galt gik det aldrig, hverken med hensyn til pigtråd eller håndgribeligheder. Sin natur tro forsøgte Karsten i begyndelsen af sin ansættelse måske lidt naivt at spænde over kløften mellem de to stridende parter. Men forudsigeligt lykkedes det ikke for ham, og han tilsluttede sig den fløj, som havde hans sympati. Der befandt jeg mig heldigvis også, og vi blev med årene knyttet sammen i et tæt venskab, hvilket jeg følte som både et akademisk og et menneskeligt ridderslag.

Allerede hurtigt efter sin ansættelse blev Karsten hvirvlet ind i datidens noget kaotiske universitetspolitik, idet han i 1971 blev indvalgt i det første fakultetsråd efter indførelsen af Helge Larsens universitetslov. Samtidig blev han valgt til konsistorium. Arbejdet og intrigerne i fakultetsrådet mørede ham vist ikke, og medlemskabet var mest en tung pligt for ham, hvorimod han fandt arbejdet i konsistorium mere interessant, ikke mindst fordi han her mødte den velbegavede og taktisk kloge Mogens Fog. Det har været lidt af en begivenhed for Karsten at opleve Fog i hans snedige forsøg på at undgå den blokering af konsistoriums arbejde, som de oprørske studen-

ter forsøgte – og senere var det morsomt at høre ham berette herom. Men Karsten var for rettænkende og saglig til, at det taktiske og pragmatiske spil i de såkaldte styrende organer kunne tiltale ham, og det blev for hans vedkommende kun til én periode i fakultetsråd og konsistorium. Han kunne godt være blevet genvalgt til fakultetsrådet, men han havde fået nok, også fordi gennemlæsningen af de talrige bilag til møderne og stillingtagen til det skrevne krævede meget tid af ham. Han var altid velforberedt, havde omhyggeligt og eftertænksomt taget stilling, og vejede efterfølgende sine ord på guldvægt. Men der var også anledning til at spille på humoren. Jeg var suppleant for ham i fakultetsrådet, og da han var forhindret i at komme til et møde, blev jeg indkaldt. Karsten havde forventet en konfrontation mellem mig og en af tidens rebeller, den senere professor i litteraturvidenskab Peder Madsen. Det blev nu ikke til noget, da Peder Madsen udeblev. Det vidste Karsten ikke, og dagen efter overrakte han mig med et smil den kendte børnebog *Lange Peder Madsen* forsynet med en venlig dedikation. Jeg har den endnu og mine børnebørn har moret sig over den. Jeg ved ikke, om han havde forestillet sig, at jeg, lig Oline, der sendte bogens Peder Madsen igennem vridemaskinen, så han blev lang og tynd, skulle have vredet virkelighedens Peder Madsen.

Nogle år efter – fra 1977 til 1979 – var han instituttets bestyrer. Også i denne periode var der voldsom bølgegang, ikke mindst på grund af en professoratsbesættelse. Det administrative arbejde, der fulgte med posten, morede langt fra Karsten. Han havde aldrig været praktisk, og hans grundighed og omhyggelighed slugte hans tid, så han følte sig meget presset. Han fandt en pudsig udvej til at slippe for at blive genvalgt. I 1977 havde han og jeg aftalt med et forlag at forfatte hver vores bind til et ny dansk filosofihistorie i fire bind. Karsten skulle skrive om antikkens filosofi og jeg om filosofien efter renæssancen og frem til og med oplysningsfilosofien. Jeg var gået i gang med arbejdet i begyndelsen af 1979 med forventet afslutning i 1983. Karsten skulle vist aflevere et eller to år senere. De to andre bind, bindet om middelalderens filosofi og bindet om filosofien fra Kant til ca. 1900, skulle skrives af henholdsvis Karstens konkurrent til professorat i antik- og middelalderfilosofi og af en odenseansk filosofihistoriker. Hvert bind skulle omfatte omkring 20 ark, dvs. ca. 320 sider. Værket skulle tjene som lærebog i filosofihistorie for begyndende filosofistuderende, men skulle også henvende sig til, hvad der i ældre tid blev kaldt den dannede offentlighed.

Jeg var kommet godt i gang med arbejdet, hvorimod institutadministrationen havde lagt beslag på Karstens tid. Da institutbestyrerposten skulle besættes i 1979, argumenterede Karsten uden at blinke for, at jeg skulle overtage posten, fordi jeg var nået længere i arbejdet end han. Og sådan blev det. Institutbestyrerposten var den sidste post, Karsten varetog i de

daværende styrende organer. Det betød dog ikke, at han mistede interessen for Universitetets situation.

I en skarpt formuleret kronik fra 1989 angreb han under titlen "Bomben under Humboldt" de besparelser, der blev presset ned over hovedet på humaniora, og som især ville ramme de små fag og derved indsnævre bredden i humanistisk forskning. Tidligere havde han i en lige så skarp reaktion fra 1985 på den såkaldte Sorø-rapports overvejelser over placeringen af fagene oldtidskundskab og filosofi i en ny gymnasieordning taget kraftigt afstand fra forfatterens vage argumenter for at fjerne oldtidskundskab fra gymnasiet i favør af fag og erstatte det med filosofi. Ikke fordi Karsten var uenig i, at filosofi var noget ønskværdigt, men fordi eleven i begge fag kunne lære at læse og at tænke, hvilket som bekendt er lige vigtigt, uanset om gymnasiet formål er alment dannende eller studieforberegende. Karsten var en skarp iagttager og kritiker af de såkaldte tiltag og fornyelser, der syntes at true såvel gymnasium som universitet.

Skønt Karsten fra ca. 1978 og fremover fik udgivet en række vægtige artikler på både dansk og engelsk om f.eks. førsokratikeren Demokrits teori om synet og dens betydning for Platon, om Kierkegaard og den græske, dvs. platoniske dialektik, om kirkefaderen Origines og den platoniske tradition i antikken og om begrebet "lyst" hos Aristoteles med, som titlen lyder, "et tilbageblik på Platon", var det hovedsagelig arbejdet med bindet om den antikke filosofis historie, der optog hans tid. Bindet udkom i 1991 efter ca. 13 års arbejde, fyldte næsten 850 tættrykte sider og var absolut ikke introducerende. Sin vane tro havde Karsten ikke taget pragmatiske hensyn, men ladet værket udvikle sig, som emnet og hans krav om lødighed og omhyggelighed havde tilsagt ham. Herved havde han sprængt konceptet bag værket. Mit bind var udkommet i 1983, og de sidste to bind udkom aldrig.

Bogen var en frugt af mangeårig forskning og undervisning. Det blev Karstens hovedværk og filosofiske testamente. På fremragende vis og på baggrund af et grundigt studium af såvel primære som sekundære tekster skildrer han sit emne samtidig med, at han åbner udsyn til senere filosofisk tænkning helt frem til nutiden. Der kan ikke herske tvivl om, at det er et storværk inden for dansk filosofihistorisk forskning. Helt fortjent modtog Karsten i 1993 Amalienborgprisen for bogen. Men skønt dets kvaliteter er åbenbare, fik værket efter Karstens afgang fra professorstillingen nogle utilsigtede konsekvenser for den vægt, som både han og jeg havde kæmpet for at give filosofihistorien i det filosofiske studium. Næste generation fandt, at filosofihistorien fyldte for meget i filosofistudiet, og at niveauet og kravene var for høje. Karsten gav også udtryk for en vis tristhed over udviklingen. Men en universitetslærers virke skal ikke bedømmes ud fra, om de intentioner, der lå bag hans arbejde, fortsat efterleves efter hans afgang, men ud fra den betydning, hans indsats fik for en række unge men-

nesker. Heller ikke ud fra denne målestok kom Karsten til kort. Hans saglighed, grundighed og dybe indsigt i den antikke filosofis historie kom til at præge en række unge filosofihistorikere, som hører til blandt de bedste, faget fik uddannet i Karstens tid.

Karstens bibliografi omfatter disputatsen, den store filosofihistorie, nogle mindre skrifter og en lille snes artikler samt nogle lejlighedsskrifter. Som det er fremgået, kredsede langt det meste, Karsten skrev, om Platon, om dennes forløbere og om Platon-receptionen i oldtiden. Men det er fejlagtigt at tro, at denne koncentration om en af filosofihistoriens største skikkelser – Karsten ville mene den største – var tegn på ensidighed. Som filosofihistoriker rakte Karstens perspektiv langt videre. Ikke alene havde han et overmåde solidt kendskab til oldtidens filosofi, men han var også velfunderet i filosofiens historie fra middelalderen frem til den nyeste tid. De mange referencer til skikkelser og diskussioner i nyere tid og til den nyeste tids filosofi viser, at han havde læst og kaperet utrolig mange af filosofiens hovedværker. Og skønt han også var detaljens mester – på det punkt fornægtede hans filologiske uddannelse sig ikke – var der intet pedantisk over hans væsen.

Min lærer Jørgen Jørgensen sagde engang til mig, at han havde læst for meget og tænkt for lidt. Måske kan man sige om Karsten, at også han havde læst for meget, men skrevet for lidt. Filosofihistorien havde han lidt selvironisk forsynet med et motto, som han havde hentet fra Platon, og som lød: "Intet alvorligt menneske vil nogensinde ytre sig skriftligt om alvorlige ting." Måske var det ikke kun selvironi.

Forlaget bag filosofihistorien havde efter værkets udgivelse søgt at få det udgivet på engelsk, og det var lykkedes at skabe kontakt til et stort engelsk forlag. To store fonde bevilgede penge til oversættelse af den store bog, og en kyndig oversætter blev knyttet til projektet. Igennem en år-række mødtes Karsten ugentligt med sin oversætter, og de diskuterede ord for ord og linje for linje de sider, der var blevet redigeret eller oversat siden sidst. Bogen udkom i 1998, samme år, som Karsten trak sig tilbage som professor. Der var flere tilsvarende bøger på det engelsksprogede marked, og mit indtryk er, at den aldrig rigtigt slog igennem. Jeg havde hellere set, at Karsten havde brugt sin tid til at skrive en monografi om Plotin eller Augustin. Som emeritus nåede Karsten at få skrevet et par artikler og en lille monografi om Aristoteles' formbegreb, der udkom i 2008 som bind 103 i *Historisk-filosofiske Meddelelser*, og hvori han bl.a. beskæftigede sig med forholdet mellem den aristoteliske form og den platoniske idé. Tematisk skal dette lille arbejde ses i sammenhæng med hans disputats. Cirklen var sluttet.

I 1978 blev Karsten indvalgt i vort selskab, året efter, at hans bror Holger var blevet medlem og 40 år efter deres far. Han deltog de første mange år meget aktivt i selskabets virksomhed, var med til at forberede vedtægtsæn-

dringer, indledte større møder om forskningspolitiske emner og afgav indstillinger til udtalelser. Helt til de sidste år var han interesseret i selskabets aktiviteter og deltog oplagt i mange af medlemsmøderne. Som den selskabsmand, han også var – hans uskrømtede glæde ved synet af et veldækket bord var tydelig for enhver, og han var en fremragende festtaler – var han ret i sit es ved spisningen efter møderne. Velværet strålede ud af ham, når han sad ved kaffen med sin cigar. Sidst, han var med, var i 2008. Det var ham en sorg, da han måtte opgive at komme her mere.

Med årene fik Karsten naturligt nok flere tillidshverv. Han var dansk leder af Platon-selskabet fra 1971 til 1987, efor for den Arnamagnæanske Stiftelse fra 1972 til 1987 og sad i bestyrelsen for Det danske institut i Rom fra 1982 til 1994.

I 1985 var Karsten blevet medlem af Det danske Sprog- og Litteraturselskab. For dette selskab havde han tidligere medvirket ved udgivelsen af 3. række af *Danmarks Riges Breve* og været udgiver af en tysk oversættelse af J.N. Madvigs sprogteoretiske afhandlinger. I 1994 blev han udenlandsk medlem af Det norske Videnskaps-Akademi.

Med den høflige venlighed og imødekommenhed, der karakteriserede hans optræden, forekom han mange som en lidt distant person. Hvis man kendte ham, var han yderst åben og ganske ukompliceret. Man var tryk ved Karsten, fordi man altid vidste, hvor man havde ham. Han vil blive savnet i de lærdes kredse på grund af sine videnskabelige kvaliteter og de fine menneskelige egenskaber, som var hans adelsmærke. Privat vil min kone og jeg savne hans uforbeholdne og trofaste venskab. Æret være hans minde.

En bibliografi over Karsten Friis Johansens publicerede arbejder frem til 1995 er trykt i *Filosofiske Studier* bd. 15 (Festskrift tilegnet Professor, dr.phil. Karsten Friis Johansen), København 1995, s. 231-34. Siden er følgende blevet publiceret:

”Fra retfærdighed som Zeus’ vilje til retfærdighed som begreb” – i Ditlev Tamm (red.): *Retfærdighedens mange ansigter*, København 2004, s. 15-31

The Aristotelian Form. Particular or Universal? (Historisk-filosofiske Meddelelser 103), [København] 2008, 51s.

”Det tredje menneske. Platon om participation” – i *Filosofiske Studier* bd. 24 (Festskrift tilegnet Docent, dr.phil. Carl Henrik Koch), København 2008, s. 191-97.